

"PREGLED", 1. decembar 2005. godine, Prof. dr Stojan Bulat

Prikaz knjige Prof. dr Sretena Sokića "KAPITAL U EKONOMIJI TRANZICIJE"

U izdanju renomirane izdavačke kuće "Zavet" iz Beograda izašlo je iz štampe eruditsko delo redovnog profesora Univerziteta u Beogradu dr Sretena Sokića pod nazivom "Kapital u ekonomiji tranzicije" (850 strana, format B5). Ovo delo "istančane smelosti" kao nastavak bogatog naučnog opusa autora (dolazi nakon "Ekonomije tranzicije" - koja je po mišljenju stručne kritike ocenjena kao "kapitalno delo") je presudno obogaćeno kvalitativno novim istraživanjima i naučnim saznanjima "stvarajući" izazovnu "knjigu sa naučnom svrhom" za koju se može reći da je vizija budućnosti u sadržajima i strategiji reformi ka kapitalu i ekonomiji u zemljama tranzicije iz "postsocijalizma" i posebno Srbiji, odnosno Uniji SCG. Autor jasno ukazuje da sedenje "skrštenih ruku" predstavlja najbrži put ka "samouništenju". Ponuđena je knjiga koja ne preneglašava moć kapitala ali insistira na rušenju prepreka njegovoj ekonomskoj snazi i "civilizacijskoj misiji".

Knjiga koja je pred nama predstavlja autorov naučni "susret" sa složenim zadacima istraživanja, objašnjenja, projektovanja i kritičkog preispitivanja tokova reformskih procesa i konstituisanja adekvatnog ekonomskog i društvenog poretka. Autor u knjizi izbegava da se bavi prošlošću i mistifikacijama i pažnju čitalaca usmerava ka neminovnosti i snazi budućnosti kao i na ono što je razvojno, ekonomsko, zakonito i što predstavlja napredak i progres. Otuda i proizilazi opravdanost tematskog određenja ove knjige, jer prof. Sokić ukazuje da se samo na radikalnim kritikama razvojnih tokova i stvarnosti (ali i službenih koncepcija i politike) sa pozicija i osnova teorijske ekonomije projektuje relativno celovit i komplementaran naučni, analitički kompleks "ekonomskih" promena zasnovan na realnostima i mogućnostima društvenih zajednica "u tranziciji". A pre svega materijalnog i društvenog razvoja i ubrzanog prosperiteta širokog nastupa i na njima nužnih 'nezaobilaznih parametara "'merea" naučnih analiza i validnih zaključaka s kojima se savremena misao danas susreće u preobražajnim procesima tranzicije sa brojnim i rasprostranjenim, složenim i protivrečnim zahtevima za radikalnim reformskim transformacijama i optimalnim sadržajima. Argumentovanom i svestranom analizom autor ističe brojne dileme pa i zablude, nova saznanja i široke društvene horizonte povezanih reperkusija, razvijajući sveže misli od posebnog i originalnog naučnog značaja i dometa. Razotkrivajući i kritikujući bespoštedno konzervativna i retrogradna uporišta. Unutrašnje centre moći i prisutnu kolosalnu međunarodnu dimenziju naših "vlastitih procesa".

U ovoj knjizi se posebno "rašćlanjaju" složeni i protivrečni tranzicioni procesi međunarodnog nastupa, uloga i značaj multinacionalnih kompanija, svetskih finansijskih institucija (MMF, Svetske banke, Evropske banke i dr.) ali i položaj naše privrede u procesima globalizacije i njihovih uticaja na razvoj naše ekonomije, stalnih izazova i neminovnosti prilagođavanja naših reformi procesima savremene tržišne ekonomije i promenama međunarodnog kretanja kapitala. Razume se da u tom pogledu (i tu je autor posebno argumentovano "razvio" naučne dokaze) moramo učiniti presudne korake u reformi svih društvenih institucija koje vode bržem svekolikom civilizacijskom napretku

a posebno razvoju demokratskog društva. Ovaj izazov i neminovnost pred Srbijom tek predstoji.

U knjizi autor posebno uspešno analitički obrađuje Srbiju, Balkan, "postsocijalizam", Evropu i međunarodne tokove želeći da pomogne čitaocu da razume vreme i aktuelne racionalnosti kapitala i da razmotri činjenice koje ne može "obići" niko u budućnosti. Čak i produbljena analiza društvenih poniranja i dugogodišnja besperspektivnost su u ovom delu svojevrsni putokazi - u njima su "tajne" otvaranja perspektiva, ekonomskih, demokratskih i društvenih pretpostavki i osnova progresa, ne samo, Srbije. U tom kontekstu autor razmatra naše "činjenice budućnosti", realnu ulogu međunarodne zajednice i pojedinih razvijenih zemalja zapada - posebno u sadašnjim i daljim reformskim promenama.

Svetski kapital kao svojevrsna najsavremenija "autobiografija" dvadeset prvog veka ne može prihvatiti površne ocene i pogrešna predviđanja. Otuda prof. Sokić ukazuje da savremena politička ekonomija u procesima saznanja ekonomske stvarnosti postaje odlučujuća za razumevanje promena, intencija, zakonitosti tzv. integralnog svetskog tržišta, "integracije" i tokova kapitala, privrednog života, modernizacije svih oblika ekonomskog i društvenog organizovanja i dr.

Čitajući ovo izuzetno delo lako je doći do zaključka da dalji preobražaji u našoj zemlji ulaze u aktivan odnos prema činjenicama i da bez temeljnih društvenih i ekonomskih reformi nema širih demokratskih procesa i progresivnih razvojnih rezultata. "Kapital u funkciji", kako dokazuje autor knjige, mora da se povezuje sa demokratijom u uslovima savremene tržišne ekonomije i da se uz pomoć nauke podstiču faktori ekonomske efikasnosti i ekonomske socijalizacije, to jest, socijalnog progresa društva. U ovom profesorovom određenju je i suština opredeljenja globalne ekonomske tranzicije, razlaz sa "tržišnim fundamentalistima" i "tržišnim anarhistima" ali i neekonomskim instrumentima razmene, međunarodnim i geopolitičkim interesima (uvijenim u "snagu ekonomije" i vojne sile), sa monopolima u savremenoj svetskoj (i našoj) ekonomskoj politici i svim drugim "originalnostima" vladajućeg "globalnog sistema moći, ekonomije i prinude".

Ova obimna knjiga predstavlja jednu, neophodno je posebno istaći, superiornu analizu ekonomskih i socijalnih činjenica stvarnosti, procesa "koji su u toku" i zakonitosti vezanih za složene puteve tranzicije u najsavremenijim razvojnim tokovima i konfliktima kapitala. Knjiga nudi originalni putokaz izlaska iz našeg košmara i razvija nesporne naučne argumente u korist zaključka da moraju što pre ustuknuti "lažni reformatori" i druge zapreke "radikalne promene stvarnosti" ka neminovnom i prirodnom boljitku "ka najdragocenijem i najtrajnijem".